

УДК 378.018.43

ІНСТИТУЦІЙНИЙ АУДИТ В УКРАЇНІ: ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ДОСВІДУ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ШКІЛ

Надія Бреднякова

Науковий керівник: доктор іст. наук, професор Пасічник Н.О.

*Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка,
м. Кропивницький, Україна*

У статті подані результати проведеного оцінювання якості освітньої діяльності Созонівського ліцею Великосеверинівської сільської ради Кропивницького району за окремими параметрами чотирьох напрямів самоаналізу та інституційного аудиту; представлені також рекомендації за кожним з напрямів. Результати оцінювання були узагальнені, інформація подана за інституціонально визначеними чотирма напрямками оцінювання.

Ключові слова: заклад освіти, оцінювання, інституційний аудит, самоаналіз, європейські школи.

INSTITUTIONAL AUDIT IN UKRAINE: FEATURES OF USING THE EXPERIENCE OF EUROPEAN SCHOOLS

Nadia Bredniakova

Scientific supervisor: Doctor of Historical Sciences, Professor Pasichnyk N.O.

*The Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University,
Kropyvnytsky, Ukraine*

The article presents the results of the assessment of the quality of the educational activity of the Sozoniv Lyceum of the Velikos Severinivsk Village Council of the Kropyvnytskyi District according to separate parameters of four areas of self-analysis and institutional audit; recommendations for each direction are also presented. The results of the assessment were summarized, the information was presented according to the four institutionally defined areas of assessment.

Key words: educational institution, assessment, institutional audit, self-analysis, European schools.

Постановка проблеми. Пріоритетність якісної освіти є національною домінантою для України, оскільки якісна конкурентоспроможна освіта – це запорука соціально-економічного, духовного й культурного розвитку нашої держави, зміцнення її міжнародного авторитету. В сучасних умовах якісна освіта позиціонується світовим співтовариством як обов'язкова умова успішного економічного розвитку країн та соціального партнерства.

Підходи до забезпечення якості можуть охоплювати зовнішні та внутрішні механізми школи. Зовнішні механізми можуть передбачати національне чи регіональне оцінювання шкіл та/або широкомасштабне оцінювання учнів. Внутрішні механізми можуть включати самооцінювання школи, оцінювання персоналу та оцінювання учнів у класі. Ці механізми мають різні, але взаємодоповнюючі цілі.

В Україні розпочато перехід від інспектування шкіл до системи забезпечення якості шкільної освіти через реалізацію процедур самооцінювання та зовнішнього оцінювання якості освіти та якості освітньої діяльності. З урахуванням актуальності та значущості цієї проблематики як на рівні окремого закладу освіти, так і на рівні освітньої системи в цілому, ми вирішили провести аналіз інституційного аудиту закладів загальної середньої освіти.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблему якості освіти та розбудову системи внутрішнього та зовнішнього оцінювання якості освіти досліджували багато вчених: М. Бобровський [1], В. Бондар [2], В. Вікторов [3], О. Гречаник і В. Григораш [4], В. Громовий [5], Б. Житник [6], О. Касьянова [7], Н. Пасічник і Р. Ріжняк [8], О. Перехейда [9] та інші. Але, на нашу думку, даний феномен потребує подальшого осмислення та практичного опрацювання.

Метою статті є дослідження та аналіз розбудову системи оцінювання якості освіти через механізми самооцінювання та інституційного аудиту.

Виклад основного матеріалу. Українська система освіти перебуває у процесі реформування та інтеграції в європейський освітній простір. Реформування охоплює всі ланки освітньої системи, котра розбудовується на компетентнісних засадах, орієнтується на потреби суб'єкта навчання, освітня взаємодія ґрунтується на партнерстві всіх суб'єктів освітнього процесу, у процесі виховання формуються цінності учнівської молоді. Освітня система як суспільний феномен, розвивається, перетворюється, в ній на зміну кількісним характеристикам приходять якісні зміни. Якість всіх ланок освіти стає

предметом вивчення й аналізу у наукових розвідках, у педагогічній практиці, у системі оцінювання процесу й результатів освітньої діяльності. Квалітативна революція (або революція якості) охоплює освіту як базову сферу життєдіяльності людини. Категорія якості виступає однією з центральних в концептуальному аналізі системи освіти [8].

В інституційному аудиті при дослідженні освітнього середовища оцінюють: 1) створення безпечних і комфортних умов навчання та праці; 2) забезпечення освітнього середовища, вільного від будь-яких форм насильства та дискримінації; 3) забезпечення інклюзивного та мотивуючого до навчання освітнього простору.

При спостереженні за освітнім середовищем Созонівського ліцею використовували рекомендації для експертів. Спостереження за освітнім середовищем Созонівського ліцею здійснювалося під час перебування в закладі під час проходження виробничої практики (лютий-березень 2023 року) та переддипломної практики (жовтень 2023 року). Було оглянуто територію, приміщення, асортимент шкільної їдальні та інші складові, відповідно показників, критеріїв, індикаторів і рекомендацій щодо вивчення освітнього середовища.

Оцінювання напряму «Освітнє середовище» Созонівського ліцею Великоसेверинівської сільської ради Кропивницького району дозволило виявити деякі проблеми в організації освітнього середовища для здобувачів освіти:

- меню їдальні потребує приведення у відповідність із Санітарним регламентом;
- потребує активізації діяльності психологічної служба ліцею щодо виявлення, реагування та запобігання булінгу;
- вимагає оновлення обладнання приміщення бібліотеки та забезпечення шкільної бібліотеки комп'ютером;

- потрібно подбати про естетичний вигляд коридорів і належний стан туалетних кімнат.

В інституційному аудиті при аналізі системи оцінювання здобувачів освіти оцінюють: 1) наявність відкритої, прозорої і зрозумілої для здобувачів освіти системи оцінювання їх навчальних досягнень; 2) використання системи оцінювання, спрямованого на моніторинг навчальних досягнень кожного здобувача освіти (йдеться про те, щоб кожен вчитель дивився на учня в динаміці; 3) спрямованість системи оцінювання на формування у здобувачів освіти відповідальності за результати свого навчання, здатності до самооцінки.

Шляхом вивчення педагогічної діяльності педагогічних працівників закладу освіти, спостереження за навчальними заняттями, вивчення документації та опитування (інтерв'ю з заступником керівника, анкетування батьків, здобувачів освіти, педагогічних працівників) я дійшла до таких висновків: у Созонівському ліцеї здобувачі освіти отримують від педагогічних працівників інформацію про критерії, правила та процедури оцінювання навчальних досягнень. Педагогічний колектив у своїй діяльності керується нормативними документами, використовуючи критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти розроблені МОН України. Вчителі усвідомлюють принципи, на яких ґрунтується система оцінювання, деякі педагоги адаптують критерії до умов роботи школи, навчального предмета, конкретних видів діяльності. У навчальних кабінетах інформація про критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з відповідних предметів оприлюднена.

На основі анкетування батьків (опитано 178 батьків) отримані такі результати: 69,1% батьків на запитання: «Ви отримуєте інформацію про критерії, правила і процедури оцінювання навчальних досягнень учнів?» відповіли так, завжди, 21,9% відповіли, що переважно, 6,2% - іноді, 2,8% - ніколи.

На основі анкетування педагогічних працівників одержано такі дані: 100% педагогічних працівників використовує критерії, запропоновані МОН, 29,4% педагогів розробляє самостійно для кожного обов'язкового виду роботи критерії оцінювання, 11,8% використовують критерії, розроблені іншими педагогами. І жоден вчитель не відповів, що критерії не потрібні для оцінювання результатів навчання учнів. 100% вчителів інформують здобувачів освіти про критерії оцінювання, 88,2% вчителів інформують здобувачів освіти про критерії оцінювання на початку навчального року, 11,8% - розміщують критерії оцінювання на веб-сайті, або на інтерактивній платформі закладу освіти, 64,7% - пояснюють критерії оцінювання перед вивченням кожної теми, 41,2% – пояснюють здобувачам освіти індивідуально, 87% вчителів наголошують на критеріях перед кожним видом робіт на уроці, 5,9% вчителів інформують здобувачів освіти про критерії оцінювання за допомогою плакату у кабінеті.

Опитування учнів показало, що 38,7% учнів отримує інформацію про критерії оцінювання результатів навчання (підстави виставлення оцінок) від учителів на початку навчального року або семестру, 29% - через електронну пошту, месенджери, 25,8% - під час виконання різних видів робіт на уроках, 3,2% учнів відповіли, що користуються інформацією з інтернету, та 3,2% - у жоден із зазначених способів не отримує відповідну інформацію.

Встановлено, що 29% учнів вважають, що їх справедливо оцінюють, 58,1% вважають, що у більшості випадків оцінюють справедливо, 12,9% учнів відповіли, що у більшості випадків вчителі оцінюють несправедливо.

На основі опитування батьків встановлено, що 48,3% батьків вважають, що завжди учителі справедливо оцінюють навчальні досягнення їхньої дитини, 44,4% батьків обрали варіант - переважно так, 6,7% - іноді.

Під час спостереження за навчальним процесом (у тому числі і в дистанційному форматі) встановлено, що система оцінювання ґрунтується на

компетентнісному підході. Вчителі застосовують різні прийоми формувального оцінювання результатів учнів.

Вивчення документації показало, що у Созонівському ліцеї два рази на рік здійснюється внутрішній моніторинг навчальних досягнень здобувачів освіти з усіх предметів. На жаль, на сайті закладу представлені лише результати моніторингу якості освіти за 2021/2022 навчальний рік. Успішність здобувачів освіти по ліцею в цілому складає 40%.

Результати опитувань продемонстрували, що вчителі спостерігають особистісний поступ здобувачів освіти, і він пов'язаний з родинним вихованням, взаємоповагою, взаєморозумінням, доброзичливим ставленням до кожного учня, посильними завданнями для учнів, віковими особливостями, внутрішніми проявами учнів, відповідальним відношенням до поставлених завдань.

Учителі формують у учнів позитивну самооцінку, підтримують бажання навчатися, запобігають побоюванням помилитися, не протиставляють дітей одне одному, а порівнюють роботи (відповіді, дії) з тим, як працювала дитина раніше при цьому.

Рекомендації щодо вдосконалення діяльності школи за отриманими результатами за напрямом «Оцінювання педагогічної діяльності працівників Созонівського ліцею є такими.

1. Для створення умов освітньої діяльності з урахуванням індивідуальних особливостей здобувачів освіти обговорити на засіданні педагогічної ради питання щодо формування індивідуальних освітніх траєкторій учнів відповідно до статті 14 Закону України «Про повну загальну середню освіту».

2. З метою реалізації політики академічної доброчесності в закладі освіти внести до плану проведення засідань педагогічної ради закладу питання щодо необхідності організації навчання щодо забезпечення академічної

добročесності відповідно до статті 43 Закону України «Про повну загальну середню освіту».

З метою вивчення стану забезпечення прозорості та інформаційної відкритості діяльності Созонівського ліцею Великосяверинівської сільської ради Кропивницького району, рівня інформаційного наповнення офіційного вебсайту закладу, було здійснено вивчення оприлюдненої інформації на сайті цього закладу. Дослідження показало, що на сайті Созонівського ліцею Великосяверинівської сільської ради Кропивницького району інформація, обов'язковість розміщення якої регламентується нормативно-правовими документами, оприлюднена в повному обсязі. В якості побажання, можна звернути увагу на оновлення інформації не рідше одного разу на місяць.

Висновки. Проведене дослідження дає можливість сформулювати такі висновки.

1. На всеукраїнському рівні складовими системи забезпечення якості освіти є: а) система забезпечення якості освіти в освітніх закладах всіх рівнів (вища, передфахова вища, професійно-технічна освіта, загальна середня освіта, позашкільна освіта, дошкільна освіта (внутрішня система забезпечення якості освіти на рівні кожного закладу освіти); б) система зовнішнього забезпечення якості освіти на всіх рівнях освіти; в) система забезпечення якості освіти в діяльності органів управління та установ, що здійснюють зовнішнє забезпечення якості освіти.

Розпочинаються інституційні зміни в системі реалізації державної політики з питань забезпечення якості у системі довищої освіти. 6 грудня 2017 року створено Державну службу якості освіти України (ДСЯО), що здійснює моніторинг якості освіти та освітньої діяльності; здійснює інституційний аудит закладів освіти; надає рекомендації щодо удосконалення внутрішньої системи забезпечення якості освіти у всіх закладах до вищої освіти. Інституційний аудит виступає зовнішнім експертним оцінюванням діяльності закладу освіти за

чотирма напрямми: освітнє середовище; педагогічна діяльність; управлінські процеси; система оцінювання учнів.

2. У нашому магістерському дослідженні ми вивчили процедури інспектування (оцінювання) шкільної освіти в таких європейських країнах: Чеська республіка (Чехія), Федеральна Республіка Німеччини (Німеччина), Королівство Бельгія (Бельгія), Королівство Норвегія (Норвегія), Литовська Республіка (Литва). У кожній з досліджених європейських країнах, є свої особливості здійснення внутрішнього й зовнішнього оцінювання якості освіти, проте якість освіти та якість освітньої діяльності виступає основною метою освіти в усіх цих європейських країнах.

3. Провели оцінювання якості освітньої діяльності Созонівського ліцею Великосеверинівської сільської ради Кропивницького району за окремими параметрами чотирьох напрямів самоаналізу та інституційного аудиту; розробили рекомендації за кожним з напрямів.

4. Узагальнили результати оцінювання та подати інформацію за інституціонально визначеними чотирма напрямми оцінювання.

Література.

1. Бобровський М.В. Рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти в закладі загальної середньої освіти / М. В. Бобровський, С. І. Горбачов, О. О. Заплотинська. — Київ : Державна служба якості освіти, 2019. — 240 с.

2. Бондар В. І. Теорія і технологія управління процесом навчання в школі / В. І. Биков / АПН України; Національний педагогічний ун-т ім. М. П. Драгоманова. — Київ, 2000. — 192 с.

3. Вікторов В. Управління якістю освіти (соціально-філософський аналіз): монографія. Дніпропетровськ : Пороги, 2005. 286 с.

4. Гречаник О.Є., Григораш В.В. Організація внутрішнього аудиту в закладі загальної середньої освіти : монографія / О. Є. Гречаник, В. В. Григораш. — Харків : Вид. група «Основа», 2019. — 144 с.
5. Громовий В. В. Самооцінювання якості роботи закладу загальної середньої освіти / В. В. Громовий// – Київ, 2019. – 86 с.
6. Житник Б. О. Управління якістю освіти: інституціональний підхід / Б. О. Житник. — Харків : Основа, 2011. 25. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» (№ 2258–VIII від 21.12.2017) [Електронний ресурс]. — URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3125-12>
7. Касьянова О. М. Контрольно-аналітична діяльність керівника навчального закладу / О. М. Касьянова. — Харків : Основа, 2013.
8. Пасічник Н.О., Ріжняк Р.Я. Якість освіти в концептуальному аналізі системи освіти // Освіта і наука у мінливому світі: проблеми та перспективи розвитку. Матеріали III Міжнародної наукової конференції. 26-27 березня 2021 р., м. Дніпро. Частина I. / Наук. ред. О.Ю. Висоцький. – Дніпро: СПД «Охотнік», 2021. – С. 174–175.
9. Перехейда О.М. Інноваційно-концептуальна модель управління гімназією / О. М. Перехейда. — Харків : Основа, 2018